

HU

HU

HU

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2008.11.25
COM(2008) 791 végleges

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

Tengeri területrendezési útiterv: Egységes alapelvek érvényesítése az EU-ban

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

Tengeri területrendezési útiterv: Egységes alapelvek érvényesítése az EU-ban

1. BEVEZETÉS

2007. október 10-én az Európai Bizottság elfogadta az EU integrált tengerpolitikájára javaslatot tevő kék könyvet¹ és a hozzá tartozó részletes cselekvési tervet.² Az Európai Tanács 2007. december 14-én hagyta jóvá az integrált tengerpolitikát és a cselekvési tervet.

A tengeri területrendezés (TTR)³ az integrált tengerpolitika kulcsfontosságú eszköze. Segíti a hatóságokat és az érintett feleket tevékenységeik koordinálásában, és optimalizálja a tengeri területek kihasználását a gazdasági fejlődés és a tengeri környezet védelme érdekében. A közlemény célja a tengeri területrendezés tagállamok általi fejlesztésének elősegítése, valamint a nemzeti és uniós szintű megvalósítás ösztönzése.⁴ Meghatározza a tengeri területrendezés főbb elveit, és az ezzel kapcsolatos vita segítségével bátorítani kívánja a tagállamok egységes megközelítésének kidolgozását.

2. INDOKOK

2.1. Mi a tengeri területrendezés célja?

Az európai tengereken végzett tevékenységek intenzitásának növekedése érdekellentéteket szül az egyes ágazatok, mint pl. hajózás és szállítás, tengeri energiatermelés, kikötőfejlesztés, halászat és akvakultúra érdekei, valamint a környezetvédelmi megfontolások között.

Az éghajlatváltozás, különösen a tengerszint emelkedése, az elsavasodás, a víz felmelegedése és a szélsőséges időjárási események gyakoriságának növekedése valószínűleg változásokat eredményez a tengeri területek gazdasági tevékenységében és megváltoztatja a tengeri ökoszisztémákat. A tengeri területrendezés a tengeri területek és a megújuló energiaforrások hatékony felhasználásának előmozdításával fontos szerepet játszhat ennek enyhítésében, valamint a tengeri területeknek és a parti vizeknek az éghajlatváltozáshoz történő költséghatékony alkalmazkodásában.

A tengeri területrendezés a jobb döntéshozatal eszköze. Kereteket biztosít az egymással versengő emberi tevékenységek közötti egyensúly megteremtéséhez és

¹ COM(2007) 575.

² SEC(2007) 1278.

³ A dokumentum a **tengeri területrendezés** kifejezést használja, de a jelenlegi gyakorlatuk szerint a különböző érintettek, pl. a tagállamok más, ezzel egyenértékű más kifejezéseket is alkalmaznak. A közlemény a tengeri területrendezés kifejezést részesíti előnyben a tengerészeti területrendezéssel szemben, mivel ez jobban hangsúlyozza a folyamat holisztikus, ágazatokon átívelő megközelítését.

⁴ A közlemény összhangban áll a kék könyv 3.2. pontjával.

azok tengeri környezetre gyakorolt hatásainak kezeléséhez. A területhasználat-tervezés célja az ágazati érdekek kiegyensúlyozása és a tengeri erőforrások fenntartható használatának elérése az EU fenntartható fejlődési stratégiájával összhangban.⁵

A tengeri területrendezésnek az egyes tengeri régiók vagy alrégiók sajátosságain kell alapulnia. Ez egy adatgyűjtésből, az érintett felekkel folytatott konzultációból és részvételen alapuló tervezésből, majd az ezt követő alkalmazási, végrehajtási, értékelési és felülvizsgálati fázisokból álló **folyamat**.

2.2. Az európai megközelítés előnyei

A tengeri területrendezés végrehajtásáért a tagállamok felelősek. Erre is vonatkozik a szubszidiaritás elve, de az uniós szintű cselekvés lényeges hozzáadott értéket képvisel.

A tengeri területrendezés alkalmazása javítja az EU tengeri gazdaságának versenyképességét, és a lisszaboni menetrenddel összhangban mozdítja elő a fejlődést és munkahelyteremtést. A tengeri gazdaság mintegy ötmillió munkahelyével nagy jelentőséggel bír Európa számára.⁶ A tengeri ipar és szolgáltatások Európa bruttó nemzeti termékének (GDP) 3–5 %-át adják⁷, és egyes ágazatok magas növekedési potenciállal rendelkeznek. A stabil, jogbiztonságot és előrejelezhetőséget biztosító tervezési keretek előmozdítják az említett ágazatokba, mint pl. a tengeri energiatermelésbe, hajózásba és tengeri szállításba, kikötőfejlesztésbe, olaj- és gázkitermelésbe és akvakultúrába történő befektetéseket, fellendítve Európa külföldi befektetéseket vonzó képességét.

A tengeri erőforrások felhasználására vonatkozó ágazati megközelítések szétaprózott politikát eredményeztek. Ez korlátozza a tengeri tevékenységeket, csökkenti azok növekedési potenciálját és korlátozza a közhatóságok lehetőségeit a tengeri környezet védelmével kapcsolatban. A tengeri területrendezéssel kapcsolatos együttműködés biztosítja a kereteket az ágazati megközelítések koordinációjához. Növeli az uniós és nemzeti szakpolitikák eredményességét és koherenciáját, csökkentve a **koordináció hiányából eredő gazdasági költségeket**⁸.

A tengeri tevékenységek **határokon átívelő jellegűek**. A nemzeti döntések a szomszédos országokra is hatással vannak. Az ugyanabban a tengeri medencében található tengeri területek kezelésére vonatkozóan egységes megközelítést alkalmazó tagállamok számára könnyebb ezen kihívások teljesítése. Az EU szerepe az, hogy a határokon átívelő hatásokat figyelembe vevő egységes megközelítést mozdítson elő a tagállamok között.

A **belső piacra** vonatkozóan a tengeri területrendezés biztosítja az egyszerűsített engedélyezési rendszerek alapjait, így csökkenti a szabályozási és igazgatási eljárások költségét, valamint átlátható és megbízható tervezési kereteket nyújt.

⁵ <http://ec.europa.eu/environment/eussd/>.

⁶ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/study_employment_en.html.

⁷ Ez nem foglalja magában a nyersanyagok, mint pl. olaj, gáz vagy halak értékét. http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/com_2006_0275_en_part2.pdf.

⁸ Ide a DG ENV és DG TREN által jelenleg kidolgozott kikötőfejlesztési iránymutatásokra történő hivatkozás kerülhet.

A tenger olyan **komplex ökoszisztéma**, amely túlnyúlik az igazgatási határokon. A hosszú távú kiegyensúlyozott kezelés érdekében figyelembe kell venni a teljes ökoszisztémát és annak meghatározó tényezőit. A tervezésnek a tengeri környezet védelmét és javítását kell célul kitűznie. A tengeri területrendezéssel kapcsolatban uniós szinten végzett munka megfelelő fórumot teremt a tagállamok számára ahhoz, hogy az ökoszisztéma igényeivel összhangban tárgyaljanak meg és dolgozzanak ki holisztikus megközelítést a tengeri tevékenységek kezelésére.

2.3. Hogyan lehet elérni ezt a célt?

A közlemény meghatározza a tengeri területrendezés főbb problémáit a közösségi szinten történő vitára bocsátás céljából. Tájékoztat:

- a tengeri területrendezés tagállamokban már meglévő megközelítéseiről és más nemzetközi példákról, köztük az EU-projektek, különösen az INTERREG és kutatási keretprogramok tapasztalatairól (3. fejezet);
- a tengeri területrendezés nemzetközi és uniós eszközeiről (4. fejezet).

E példák alapján a Bizottság meghatározza a tengeri területrendezés fő elveit (5. fejezet), amelyek az EU tengeri területrendezésére vonatkozó egységes megközelítésről folytatott vita alapjául szolgálnak.

3. ÁLTALÁNOS TERVEZÉSI MEGKÖZELÍTÉSEK ÉS PROJEKTEK

A tengeri területrendezés viszonylag új fogalom. Ezt a fogalmat egyre több tagállam alkalmazza vagy készül alkalmazni, és uniós projektek indultak a tengeri területrendezés eszközeinek és kritériumainak kidolgozására.

3.1. A tengeri területrendezés meglévő megközelítései

Az Egyesült Királyság átfogó szakpolitikai keretként a tengerekről szóló törvényt fogadott el, amely meghatározza az Egyesült Királyság felségvizeinek tengeri tervezési rendszerét.⁹ Skócia is elkészítette tengerekről szóló törvényét tengereinek kezelése céljából.¹⁰ Mindkét törvény új igazgatási struktúrát (tengergazdálkodási szervezetet) hoz létre az engedélyezési és jóváhagyási eljárások egyszerűsítése céljából. Svédországban a tengerekről szóló törvény elfogadása 2009 elején várható. E törvények közös jellemzője a nemzeti tengerpolitika integrált megközelítése, beleértve a tengeri területrendezés alkalmazását is.

Portugáliában a nemzeti tengerstratégia (2006) célul tűzte ki az ágazati szakpolitikák integrációját, valamint a tengeri területrendezés és a tengerparti övezetek integrált kezelése (Integrated Coastal Zone Management, ICZM) alapelveinek meghatározását. 2007-ben létrehozták a tengeri ügyek minisztériumközi bizottságát is.

Németország kiterjesztette területtervezési jogszabályát és egyúttal a tengeri területrendezésre vonatkozó szövetségi hatáskört is a kizárólagos gazdasági övezetre.

⁹ <http://www.defra.gov.uk/marine/legislation/index.htm>.

¹⁰ www.scotland.gov.uk/marinebill.

Ezt a kiterjesztést a tengeri szélenergia-ágazat fejlődése tette szükségessé. A közelmúltban kidolgozott tengeri területrendezési terv a tervezés mindhárom dimenziójára kiterjed (vízfelszín, vízoszlop és tengerfenék), és meghatározza, hogy mely tengeri tevékenységeket mely övezetekben lehet végezni. A tervek egy jogszabályi rendelet elfogadásával lépnek majd hatályba. Értékelési folyamatot jelenleg nem terveznek¹¹.

Belgium egy „általános tervben” végezte el az övezetekbe sorolást, így rendelve hozzá tengeri területeket a specifikus felhasználási módokhoz. A fő tényezők ebben az esetben a homok- és kavicskitermelés, valamint a tengeri szélenergia. A második tervezési szakasz során határozzák meg a védett tengeri területeket (NATURA 2000 hálózat). A terv szerint egy adott típusú tevékenység végzéséhez csak a meghatározott övezetekben adhatnak ki engedélyeket és jóváhagyásokat, és azokat rendszeresen nyomon kell követni és értékelni kell.¹²

Lengyelország a tengeri területek felhasználásának tervezését a Lengyel Köztársaság tengeri területeiről és tengeri igazgatásáról szóló törvénnyel szabályozza. Az Interreg IIIB keretei között a Puck-öbölben a közelmúltban fejeződött be egy kísérleti projekt, amely magában foglalta a környező földterület területfejlesztésével kapcsolatos vizsgálatot. Lengyelország módosítani kívánja nemzeti területhasználat-tervezési jogszabályait annak érdekében, hogy jogi státuszt biztosítson a tengeri területrendezési terveknek, és hogy ilyen terveket dolgozzanak ki Lengyelország összes felségvizére vonatkozóan.¹³ A projekt eredményeit arra használják fel, hogy iránymutatásul szolgáljanak a kormányzat számára ebben a folyamatban.

Egyes tagállamok és más európai országok integrált tengergazdálkodási terveket dolgoztak ki, amelyek iránymutatást adnak az érintett tengeri területekkel kapcsolatos döntések meghozatalában. Hollandia a 2015-ig terjedő időszakra vonatkozó integrált gazdálkodási tervet dolgozott ki az Északi-tengerre vonatkozóan. A fő ösztönző erő a tengeri szélenergiára vonatkozó terv szükségessége volt. A terv integrált értékelési kereteket vezet be az engedélyköteles tevékenységekre vonatkozóan. Térképeket készítettek azokról a tengergazdálkodási lehetőségekről, amelyeket csak meghatározott területeken lehet végezni, és várhatóan a legnagyobb mértékű növekedést mutatják majd fel.¹⁴

Norvégia integrált gazdálkodási tervet készített a Barents-tengerre és a Lofoten-szigetek melletti tengeri területekre vonatkozóan. Ez tartalmazza az erőforrások fenntartható felhasználásával, valamint a jelenlegi és új tevékenységekkel kapcsolatos keretet. A terv figyelembe veszi a tengeri környezet sebezhetőségének időbeni változásait, és hangsúlyt helyez a tudományos ismeretek fontosságára. Norvégia integrált gazdálkodási tervet kíván készíteni a Norvég-tengerre és az Északi-tenger norvégiai részére vonatkozóan.¹⁵

Franciaország a *schéma de mise en valeur de la mer*¹⁶ tervet dolgozta ki a Thau-tóra vonatkozóan a földközi-tengeri térségben, és az Arcachon-medencére vonatkozóan az atlanti-óceáni térségben. A terv a part menti övezetek fejlesztésére koncentrál, beleértve az olyan intézkedéseket, mint pl. a tevékenységek térségekre történő

¹¹ http://www.bsh.de/en/The_BSH/Notifications/Spatial_Planning_in_the_German_EEZ.jsp.

¹² <http://www.mumm.ac.be/EN/Management/Sea-based/index.php>.

¹³ <http://www.plancoast.eu/>.

¹⁴ <http://www.noordzee.org/nz/index.jsp>.

¹⁵ http://www.regjeringen.no/en/dep/md/Selected-topics/Svalbard_og_polaromradene/Integrated-Management-of-the-Barents-Sea.html?id=87148.

¹⁶ *Tengerfejlesztési rendszer (SES)*.

felosztása, és meghatározza az egyes tengerfelhasználási célokra alkalmas területeket. Franciaország jelenleg környezetvédelmi keretjogszabályt dolgoz ki, ami speciális rendelkezéseket fog tartalmazni a tengergazdálkodási tevékenységek kezelésére.

Számos tagállam és régió megkezdte az olyan ICZM-stratégiák megvalósítását, amelyek relevánsak lehetnek a tengeri területrendezés szempontjából. Ezek közé tartozik Olaszország Emilia-Romagna régiója, ahol egy INTERREG IIIB projekt keretében kidolgozták az ICZM elvek megvalósítási stratégiáját.¹⁷ Ebben a projektben Szlovénia is részt vesz, és érdeklődését fejezte ki az Olaszországgal és Horvátországgal történő együttműködés iránt a tengeri területrendezés terén.

Spanyolország 2007-ben fogadta el a tengerpartjára vonatkozó fenntarthatósági stratégiát. Asturia, Cantabria és Andalúzia spanyol régiók integrált terveket dolgoztak ki part menti térségeik kezelésére. Spanyolország vizsgálatot indított felségvizeinek övezetekbe sorolására is a tengeri szélenergia hasznosítása céljából.¹⁸

Kanada célkitűzés-alapú megközelítést fogadott el a tengerészeti tevékenységek kezelésére vonatkozóan, ami iránymutatást ad az ágazatközi konfliktusok feloldására. Ausztrália elől jár a tengeri övezetek háromdimenziós módon történő kialakításában, és érintett felek széles körét vonja be a folyamatba.

3.2. Európai eszközökkel finanszírozott projektek

Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) az európai területi együttműködésen keresztül támogatja a területfejlesztési projekteket, köztük számos, a tengeri területrendezés szempontjából releváns projektet is.¹⁹ Ezek kiterjednek a térképkészítésre, a tengeri területrendezés egységes kritériumainak meghatározására, valamint a tengerhasználat kezelésére vonatkozó transznacionális megközelítésekre.

Az EU kutatási programjai az 1980-as évek óta támogatják a tengerparttal és tengerrel kapcsolatos multidiszciplináris tudományos kutatásokat. Ezek közül különösen relevánsak a tengerpart eróziójával és az árvizekkel, az ICZM-mel és a tengeri ökoszisztéma határértékeivel kapcsolatos kutatások. A MESMA a területtervezés alapján kezelt területek nyomon követésére és értékelésére koncentrálnak, valamint innovatív módszereket és integrált tervezési stratégiákat dolgoz ki. A HERMES célja, hogy betekintést nyerjen az Európa körüli kontinentális lejtő ökoszisztémáiba.²⁰

A TEN-T programon belül a „tengeri gyorsforgalmi utak” prioritást élvező projektjei és előkészítő vizsgálatai a MARCO POLO II programból, valamint regionális és K+F alapokból kaphatnak támogatást. Jelenleg a „tengeri gyorsforgalmi utak” projektjei a Balti-tengerre, Nyugat-Európára, a Földközi-tenger nyugati és keleti részére, valamint a Fekete-tengerre terjednek ki. Az Európai Szomszédosági és Partnerségi Kezdeményezés (ENPI) 2007–2013 közötti, határokon átnyúló

¹⁷ <http://www.plancoast.eu/>.

¹⁸ <http://www.mityc.es/Electricidad/Seccion/InstalacionesEolicas/EstudioEstrategico/>.

¹⁹ Például a Balti-tengerre, az Északi-tengerre, valamint a közép-európai, adriai-tengeri, Duna menti és délkeleti tengeri (CADSES) területekre vonatkozó transznacionális programok által finanszírozott projektek.

²⁰ www.eu-hermes.net.

együttműködési programjai támogatást nyújthatnak a Balti-, Földközi- és Fekete-tenger arra jogosult régióiban megvalósuló projektekre.²¹

4. A TENGERI TERÜLETRENDEZÉSRE HATÁSSAL LEVŐ NEMZETKÖZI ÉS UNIÓS ESZKÖZÖK

4.1. Nemzetközi eszközök

Az Egyesült Nemzetek Szövetségének tengerjogi egyezménye (UNCLOS)²² kiegyensúlyozza többek között a lobogó szerinti államok, a parti államok és a kikötők szerinti államok jogait és érdekeit. Különösen fontos tényező a tengerek és óceánok tengeri övezetekre osztása, amelyek közül néhányra vonatkozóan a parti államoknak be kell jelenteniük igényüket ahhoz, hogy kijelölésük joghatással járjon.

Ezenkívül fontos még a hajózás UNCLOS által garantált szabadsága, amelynek feltétele a tengeri biztonságról és a tengeri környezet védelméről szóló szabályok és előírások betartása.

A Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) nemzetközileg elismert szabályokat és előírásokat, mint pl. forgalomválasztó rendszereket határoz meg a hajózásra és tengeri szállításra vonatkozóan. A Londoni Egyezmény jegyzőkönyve (2006) vezette be az elővigyázatosság elvét, ami nagy változást jelent a hulladékok tengerben történő elhelyezésére vonatkozó szabályozásban.²³

4.2. Uniós eszközök

4.2.1. Környezetvédelmi jogszabályok

A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv²⁴ az integrált tengerpolitika környezetvédelmi pillére²⁵. Megköveteli a tagállamoktól, hogy 2020-ig jó tengeri környezeti állapotot érjenek el, ökoszisztéma-alapú megközelítést alkalmazzanak, és gondoskodjanak arról, hogy az emberi tevékenységek általi terhelés összeegyeztethető legyen a jó környezeti állapottal. A tagállamoknak együtt kell működniük, ha közös tengeri régióval vagy alrégiókkal rendelkeznek, és az együttműködéshez a meglévő regionális struktúrákat kell felhasználniuk, beleértve a harmadik országokkal folytatott együttműködést is.

A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv nem szabályozza közvetlenül a tengeri tevékenységeket, de azok hatását figyelembe kell fenni a jó környezeti állapot meghatározásához. A VI. melléklet sorol fel példákat a lehetséges intézkedésekre, beleértve a térbeli és időbeli eloszlás ellenőrzését, valamint a koordinált irányítás eszközeit. Egyes tagállamok (pl. az Egyesült Királyság) kijelentették, hogy a tengeri területrendezést alkalmazzák majd a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv végrehajtására.

²¹ http://ec.europa.eu/world/enp/funding_en.htm.

²² Az egyezményt 1982-ben fogadták el, és 1994-ben lépett hatályba. Az Európai Közösség és minden EU-tagállam részese az UNCLOS-egyezménynek.

²³ http://www.imo.org/Conventions/contents.asp?topic_id=258&doc_id=681.

²⁴ 2008/56/EK.

²⁵ A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv (3) preambulumbekzdése.

A víz-keretirányelv²⁶ átmeneti vizekre és a parti tengervizekre vonatkozó rendelkezései vízgyűjtő-gazdálkodási tervek elkészítését írják elő a tagállamok számára 2009 decemberéig. Ennek következtében a tagállamok vízgazdálkodási területeket hoztak létre, amelyeknek együtt kell működniük a víz-keretirányelv országhatárokon átnyúló vízgyűjtő területekre vonatkozó előírásainak teljesítése érdekében.

Az élőhelyvédelmi irányelv és madárvédelmi irányelv (NATURA 2000)²⁷ előírják a tagállamok számára a területükhöz tartozó fajok és élőhelyek megőrzésére szolgáló területek azonosítását és védelmét. A parti és tengeri területek kijelölése folyamatban van, és megfelelő irányítási intézkedésekre van szükség. Az élőhelyvédelmi irányelv előírja az olyan tervek és projektek értékelését, amelyek lényeges hatást gyakorolhatnak a NATURA 2000 területekre.

A stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv²⁸ bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatát, konzultációs rendelkezéseket (beleértve a határokon átnyúló konzultációt is) és az alternatívák értékelését írja elő, valamint rendelkezik a káros hatások megelőzése illetve csökkentése érdekében hozandó intézkedésekről. A környezeti hatásvizsgálatra vonatkozó irányelv hasonló előírásokról rendelkezik a projektekre vonatkozóan.²⁹

4.2.2. *Közös halászati politika (KHP)*

A KHP az EU kizárólagos hatáskörébe tartozik. A tengeri területek ágazati szakpolitikákon átívelő integrált kezelésének jó példája a Bizottság által a holland kormány kérésére (a KHP alaprendeletének 9. cikke alapján)³⁰ elfogadott határozat a hollandiai északi-tengeri partvidék egy élőhelyének (Voordelta-terület) védelme céljából.³¹ A halászat és az ökoszisztéma kölcsönhatását, valamint a halállomány mobilitását figyelembe véve a következő tengeri területrendezés pozitív hatással járhat az EU vizein folytatott halászat fenntartható irányítására.

A Bizottság az európai akvakultúra fenntartható fejlődésének stratégiájáról szóló közleményt jelentett be. Az akvakultúra fejlődése előtt álló fő kihívások a tengeri és partvidéki területekért folytatott növekvő verseny és a víz minősége. A tengeri területrendezés iránymutatást és megbízható adatokat nyújthat a tevékenységek területi elhelyezésével kapcsolatban.

4.2.3. *További eszközök*

Az EU ICZM-ajánlása³² egységes alapelveket határoz meg (beleértve a föld-tenger határon átívelő területhasználat-tervezés következetességét), és felszólítja a

²⁶ 2000/60/EK.

²⁷ 79/409/EGK, HL L 103., 1979.4.25. (madárvédelmi irányelv) és 92/43/EGK, HL L 206., 1992.7.2. (élőhelyvédelmi irányelv).

²⁸ 2001/42/EK, HL L 197.

²⁹ 97/11/EK, HL L 73., 1997.3.4. (a 85/337/EGK irányelv módosítása).

³⁰ http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/management_resources/environment/natura_2000_en.htm: DG MARE és DG ENV iránymutatások a tengeri Natura 2000 területek halászati intézkedéseire vonatkozóan.

³¹ 2371/2002/EK rendelet.

³² 2002/413/EK, HL L 148.

tagállamokat ICZM-stratégiák kidolgozására. Az ajánlás a szomszédos harmadik országokkal történő együttműködésre bátorítja a tagállamokat.

A Bizottság a tengeri szélenergiáról szóló közleményt jelentett be³³. A tengeri területrendezés stabil szabályozási keretek lefektetésével segítheti elő a megújuló tengeri energiaforrások fejlesztését.

4.3. *Regionális egyezmények*

Az 1992-es OSPAR-egyezmény hatálya alatt végzett tevékenységek ökoszisztéma-alapú megközelítésen nyugszanak, és azokat hat stratégia köré szervezték. Az OSPAR az Északi-tengerről szóló ötödik konferenciát³⁴ követően a tengeri területrendezéssel kapcsolatos információcsere platformjaként szolgált, és ezt a tevékenységet a biodiverzitás- és ökoszisztéma-stratégia keretei között tovább folytatta.

A Helsink-i Bizottság (HELCOM) 1974 óta tevékenykedik a Balti-tenger tengeri környezetének megőrzése érdekében. E szempontból különösen fontos megemlíteni a HELCOM 2007-ben elfogadott balti-tengeri cselekvési tervét és a balti-tengeri régióra vonatkozó tengeri területrendezési alapelvek kidolgozásáról szóló 28E/9 ajánlást.

A földközi-tengeri régió volt az első olyan régió, amely az ENSZ környezetvédelmi programjának égisze alatt 1975-ben irányítási tervet dolgozott ki (Földközi-tengeri Cselekvési Terv). A Földközi-tengeri cselekvési tervet a Barcelonai Egyezmény keretében fogják végrehajtani. Az egyezmény közelmúltban elfogadott ICZM-jegyzőkönyve³⁵ egységes keret létrehozását írja elő a szerződés részesei számára a Földközi-tenger partvidéki övezeteinek integrált kezeléséhez.

Az 1992. évi Bukaresti Egyezmény célja a Fekete-tenger tengeri környezetének védelme. A jegyzőkönyv és az ICZM szempontú stratégiai cselekvési terv elkészítése folyamatban van.

5. **A TENGERI TERÜLETRENDEZÉSI GYAKORLATBÓL KIBONTAKOZÓ FŐBB ALAPELVEK**

Az eddigi fejezetek alapján a tengeri területrendezésére vonatkozóan az alábbi egységes uniós alapelvek határozhatók meg.

A tengeri régiók fenntartható irányítása az adott ökoszisztémák állapotától függ. Az integrált tengerpolitikával összhangban az ökoszisztémán alapuló megközelítés a tengeri területrendezés átfogó alapelve. Bár a szárazföldi tevékenységek is közvetlen hatást gyakorolhatnak a tengeri területekre, a tengeri területrendezés csak tengeri tevékenységekkel és parti tengervizekhez kapcsolódó tevékenységekkel foglalkozik. A tengeri területrendezés földrajzi hatóköre a regionális körülményeknek megfelelően eltérő lehet. A tengeri területrendezés kidolgozása során figyelembe kell

³³ COM(2008) 736.

³⁴ Az Északi-tenger védelméről szóló miniszteri nyilatkozat. 2002. március, XI. fejezet. Együttműködés az Északi-tenger területrendezési folyamatában.

³⁵ 2008. január 21-én írták alá Madridban.

venni, és adott esetben hozzá kell járulni a közvetlenül ide vonatkozó számos nemzetközi és uniós eszköz végrehajtásához, különösen a környezetvédelem terén. Ez különösen érvényes a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv végrehajtására.

5.1. A tengeri területrendezés alkalmazása a területtől és a tevékenységek típusától függően

A tengeri területeknek a tengeri területrendezés alkalmazásával történő kezelésének a meglévő vagy tervezett tevékenységek típusán és azok környezetre gyakorolt hatásain kell alapulnia. A tengeri területrendezési tervnek nem feltétlenül kell kiterjednie egy terület egészére (pl. egy tagállam kizárólagos gazdasági övezetére).

Sűrűn használt vagy különösen sebezhető területeken szigorúbb területhasználati tervre lehet szükség, míg a kevésbé sűrűn használt területeken általános irányítási elvek is elegendőek lehetnek. A szigorúbb vagy rugalmasabb megközelítés melletti döntést értékelési folyamatnak kell megelőznie.

A tengeri területrendezés háromdimenziós folyamat, amely magában foglalja (a) a tengerfenéken; (b) a vízoszlopban; és a (c) vízfelszínen végzett tevékenységeket. Ez lehetővé teszi egyazon terület eltérő célokra történő használatát. Negyedik dimenzióként az időt is figyelembe kell venni, mivel egy adott tengeri régió felhasználási módjainak összeegyeztethetősége és „irányítási szükségletei” az idők során változhatnak.

5.2. A tengeri területrendezéshez iránymutatásul szolgáló célkitűzéseinek meghatározása

A tengeri területrendezést a tengeri területeken már folyamatban levő tevékenységek és a jövőbeni fejlesztések irányítására kell alkalmazni. Egy adott tengeri terület átfogó irányítására szolgáló stratégiai tervnek részletes célkitűzéseket kell tartalmaznia. Ezeknek a célkitűzéseknek lehetővé kell tenniük a vitarendezést az egymással szemben álló ágazati érdekek esetén.

5.3. A tengeri területrendezés átlátható módon történő kidolgozása

A tengeri területrendezéshez kapcsolódó minden dokumentummal és eljárással szemben követelmény az átláthatóság. A különböző lépéseknek könnyen érhetőnek kell lenniük a közvélemény számára. Ez lehetővé teszi az összes érintett fél számára a teljes körű tájékozódást, ezáltal is javítva az előrejelezhetőséget és az elfogadottságot.

5.4. Az érintett felek részvétele

A széles körű elfogadottság, a célokkal való azonosulás és a végrehajtás támogatásának elérése érdekében egyaránt fontos az összes érintett fél, köztük a part menti régiók bevonása már a tervezési folyamat lehető legkorábbi szakaszában. Az érintett felek részvétele ezen kívül olyan ismeretek forrását jelentik, amelyek lényegesen javíthatják a tengeri területrendezés minőségét.

5.5. Tagállamokon belüli koordináció – A döntéshozatali folyamatok egyszerűsítése

A tengeri területrendezés egyszerűsíti a döntéshozatalt, és felgyorsítja az engedélyezési és jóváhagyási eljárásokat mind a tengeri tevékenységet folytatók, mind az azokba beruházók számára. A koordinált és több területet érintő tervekhez egységes vagy egyszerűsített alkalmazási folyamat szükséges, és figyelembe kell venni a kumulatív hatásokat is. A tengeri ügyeknek az „Íránymutatások a tengerpolitikával kapcsolatos integrált megközelítéshez” című dokumentumban³⁶ javasolt tagállamokon belüli belső koordinációja is hozzájárul a tengeri területrendezés végrehajtásához. A tagállamokban zajló fejlemények (pl. az Egyesült Királyság és Skócia tengerekről szóló törvénye) is azt bizonyítják, hogy a nemzeti hatóságok koordináló adminisztratív testületek létrehozásával igyekeznek kiaknázni ezeket az előnyöket.

5.6. A nemzeti tengeri területrendezés joghatásának biztosítása

A tengeri területrendezés háromdimenziós jellegénél fogva, és figyelembe véve a tényt, hogy ugyanazon tengeri terület több, összeegyeztethető használati módot támogat, nem a szárazföldi területhasználat-tervezés tengeri megfelelője. Mindazonáltal a szárazföldi területhasználat-tervezéshez hasonlóan, ami jogilag kötelező kereteket jelent a földterület kezelésére vonatkozóan, a tengeri területrendezésnek is jogilag kötelezőnek kell lennie ahhoz, hogy eredményes legyen. Ez ismét felveti a tengeri területrendezés megfelelő igazgatási keretének problémáját.

5.7. Határokon átívelő együttműködés és konzultáció

Határokon átívelő együttműködésre van szükség a tervek ökoszisztémák közti következetességének biztosításához. Ez egységes előírások és folyamatok kidolgozásához fog vezetni, ami növeli a tengeri területrendezés általános minőségét. Egyes szervezetek, mint pl. a HELCOM már megkezdték az ezzel kapcsolatos munkát.

5.8. Nyomon követés és értékelés beépítése a tervezési folyamatba

A tengeri területrendezés állandóan változó környezetben működik. Az alapjául szolgáló adatok és információk idővel valószínűleg változnak. A tervezési folyamatnak elég rugalmasnak kell lennie ahhoz, hogy ezekre a változásokra reagáljon, és a terveket megfelelő időben felül lehessen vizsgálni. E két követelmény teljesüléséhez a tengeri területrendezésbe beépülő átlátható és rendszeres nyomonkövetési és értékelési mechanizmusokra van szükség.

5.9. A szárazföldi és tengeri területrendezés közötti összhang megteremtése – kapcsolat az ICZM-mel

A szárazföldi területhasználat-tervezés (beleértve a part menti övezeteket) és a tengeri területrendezés közötti összhang megteremtése kihívást jelent. A part menti övezetek teremtik meg a kapcsolatot a tengeri és szárazföldi területfejlesztés között. A vízgyűjtő területek és a mezőgazdaságból és a városok növekedéséből eredő

³⁶ COM(2008) 395 végleges.

szárazföldi hatások fontos szempontok a tengeri területrendezés számára. Ezért kell a szárazföldi területhasználat-tervezést koordinálni a tengeri területrendezéssel. Az összhang megteremtéséhez a megfelelő szolgálatoknak együtt kell működniük, és be kell vonniuk az érdekelt feleket.

5.10. Megbízható adatbázis és tudástár

A tengeri területrendezésnek megbízható információkon és tudományos ismereteken kell alapulnia. A tervezésnek lépést kell tartania az ismeretek gyarapodásával (adaptív irányítás). A Bizottság számos tudományos és adatgyűjtő eszközt indított már útjára, amelyek támogatni fogják a tengeri területrendezést ebben a folyamatban. Ezek közé tartozik az európai tengeri megfigyelési és adathálózat (EMODNET), egy integrált társadalmi-gazdasági tengerészeti adatbázis (jelenleg fejleszti az ESTAT), az Európai Tengeri Atlasz (2009-ben tervezik kiadni) és a globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés platformja (Kopernikus).

6. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS KITEKINTÉS

A tengeri területrendezés az európai integrált tengerpolitika kidolgozásának fontos eszköze. A közlemény célja a tengeri területrendezés egységes megközelítése felé tett első lépések felvázolása. A jelenlegi gyakorlat és a meglévő szabályozás főbb alapelveinek azonosításával a közlemény vitát kíván kezdeményezni, amely feltárja az unió tengeri területrendezésének lehetséges irányait.

A vita előmozdítása érdekében az Európai Bizottság 2009 elején a következő lépésekből álló munkaprogramot fog indítani:

- 4 munkaértekezlet megszervezése 2009-ben. Ezek a munkaértekezleteken az összes érintett terület képviselteti majd magát. Céljuk a jelen közleményben javasolt alapelvek megvitatása;
- kísérleti projektek megszervezése 2009-ben a tengeri területrendezés határokon átvívelő együttműködési szempontjainak kidolgozása céljából;
- a munkaértekezletek eredményei alapján megfogalmazott következtetéseket tartalmazó, valamint további lépésekre és nyomonkövetési intézkedésekre javaslatot tevő jelentés elkészítése.

Az EU integrált tengerpolitikája innovatív megközelítést alkalmaz a politikai döntéshozatalra vonatkozóan. A tengeri területrendezés egyike azoknak az eszközöknek, amelyek felhasználhatók az említett megközelítés előmozdításához.